

Lidija Vojinović*
Univerzitet Crne Gore
Filološki fakultet

NJEGOŠEV BIBLIOTEČKI KOSMOS

**Vesna Kilibarda, Jelena Knežević, *Njegoševa biblioteka*, Akademska knjiga,
Novi Sad, 2021.**

Prikaz

UDC 017.2:027.1 Petrović Njegoš P. (049.3)

<https://doi.org/10.18485/kkonline.2021.12.12.16>

Knjiga *Njegoševa biblioteka* autorki Vesne Kilibarde i Jelene Knežević, nastala kao rezultat višegodišnjeg rada i sistematičnog sređivanja građe, nastavak je zanimanja nauke ne samo za Njegošovo djelo, već i za književne i druge aspekte koji su uticali na formiranje njegovog duhovnog i intelektualnog profila. Mnogo više od samog katalogizovanja knjiga, analitičkog i stručnog popisivanja bibliografskih referenci uz propratne komentare i objašnjenja, ona je rekonstrukcija eklektičnih uticaja koji su se sabirali u mladom Njegošu usmjeravajući njegov duh kao svijetlu luču ka prosvjetiteljskim idejama i neprekidnoj modernizaciji crnogorskog društva.

U opširnom istorijskom i metodološkom uvodu pod nazivom *Njegoševa biblioteka nekad i sad*, autorke se osvrću na početke Njegoševog obrazovnog i saznanog puta, ističući da njegova fragmentarnost i nedosljednost nije spriječila nabujali, mladalački duh da otkriva svoje mjesto u modernoj evropskoj kulturi svog doba. Shodno tome, one izlažu osnovne informacije koje se tiču Njegoševog osnivanja štamparije i škola, utemeljenja biblioteke, prikupljanja knjiga i njihovog sadržaja, otvarajući time dijahronijsku ravan na kojoj se može iščitati sudbina same biblioteke. Uvod, istovremeno, predstavlja i referentni istorijski okvir na čijem se fonu otkriva da je Njegoševa „mala“ riznica znanja još od formiranja bila predmet interesovanja značajnih posjetilaca Cetinja koji su je vidjeli i opisali, pronalazeći u njenom fondu mnoštvo rijetkih i zanimljivih izdanja.

Intencija autorki da rade na ponovnom popisu knjiga, koji bi predstavljao reviziju onog prvog popisa koji je sačinio Dušan Vuksan 1927. godine, rezultirao je katalogom od 353 pažljivo sortirane bibliografske jedinice koje uključuju 331 jedinicu

* Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore, Danila Bojovića bb, 81400 Nikšić, Crna Gora, email: lidijavojinovic123@gmail.com

monografskih i 22 jedinice periodičnih publikacija. Pored metodičnog sortiranja preostalih knjiga, kojim su ispravljene greške i određene nepreciznosti Vuksanove katalogizacije, ovaj popis imao je za cilj da savremenom čitaocu i budućim istraživačima Njegoševe biblioteke pruži korisni sažetak informacija o svim djelima koja ulaze u njen korpus. O složenosti samog procesa i jednog inoviranog (pre)klasifikovanja zatečene literature, što podrazumijeva oslanjanje na moderne metode u bibliotekarstvu, pišu i same autorke, pa u uvodnom dijelu precizno obrazlažu primijenjeni princip strukturiranja i prikazivanja građe. Prezentacijom korišćenih tehnika sređivanja i filtriranja zatečenog korpusa, one su na početku svog istraživačkog rada omogućile čitaocima egzaktn pristup u pretraživanju publikacija, koji se i pored razuđenosti sadržaja, ipak, podvodi pod naučna mjerila i zakonitosti. Kompleksnost ovakvog načina klasifikacije građe, uz propratne komentare koji sumiraju tematski aspekt djela, značajna je pomoć svim proučavaocima koji će u Njegoševoj biblioteci tražiti začetke njegovog književnog i stilske formiranja, i pokušati da revitalizuju raznorodno polje interesovanja o kojem svjedoči njegova lektira. Imajući u vidu heterogenost bibliografskog materijala, ali i vremensku distancu od devet decenija između dva popisa, u kojoj je izgubljeno mnogo knjiga koje su postojale u vrijeme Vuksanove katalogizacije, autorke gotovo da sprovedu paleontološku studiju, gdje iz arheoloških ruševina minulog vremena vaskrsava ono što je neprolazne vrijednosti i trajanja.

Sadašnji popis sadrži originalni naziv autora i njegovog djela, signaturske odrednice (muzejsku, Vuksanovu i Njegošev *ex libris* koji markira samu srž biblioteke) i druge relevantne bibliografske smjernice koje dodatno naglašavaju njegov informativni karakter, a deskriptivni djelovi koji slijede nakon signatura značajan su pomak u odnosu na pojednostavljenost Vuksanovog spiska. Autorke, pri tome, naglašavaju da je osnovno načelo njihovog rada bio princip *de visu*, što podrazumijeva neposredni pregled knjiga na licu mjesta i ponovno provjeravanje bibliografskih oznaka, čime bi se uklonile eventualne pogreške a popis bio vjerodostojan i cjelovit. Dakle, riječ je o disciplinovanom pristupu, gdje se osim obrade materije vrši njeno razvrstavanje i grupisanje, usvajanje određenog modela koji će biti primijenjen na svaku bibliografsku jedinicu, bilo da se radi o monografijama ili periodici, a zatim se one opisuju (žanrovski i tematski). Stavljanjem akcenta na preostalu Njegoševu lektiru (bilo da je riječ o knjigama koje je on nabavljao ili su ostavština njegovog prethodnika Petra I) težište se pomjera od isključivo interpretativnog i analitičkog proučavanja Njegoševog književnog stvaralaštva do pokušaja rekreiranja načina na koji je on u

sebe primao razna iskustva – ne samo književna nego i neknjiževna. Zato je ova, iznova otkrivena, biblioteka snažno uporište onim istraživačima koji će na osnovu nje analizirati Njegoševu poznavanje stranih jezika i interesovanje za različite oblasti, poput istorije, geografije, medicine i prava, koje su bile značajne za sticanje opširnog znanja iz društvenih i prirodnih nauka i njegovo formiranje kao duhovnog i svjetovnog vladara Crne Gore.

Ponuđeni katalog ne predstavlja samo doprinos njegošologiji, jer slojevitost njegove građe podrazumijeva povezanost sa raznovrsnim oblastima čovjekog djelovanja, a autorke su posebno skrenule pažnju na nephodnost digitalizovanja popisanih knjiga i stavljanja na uvid široj čitalačkoj javnosti, čime bi se povećale mogućnosti nekih budućih tumačenja, a pristup knjigama u velikoj mjeri bio olakšan. Prema tome, smatramo da je rekonstruisana Njegoševa biblioteka jedno veliko polje uzajamnih doticaja i odnosa gdje ništa nije konačno i gdje se sve nastavlja, kao što se godinama unazad tumačenje Njegoševog književnog i filozofskog umijeća uvijek iznova oživljava i produbljuje. Time ovaj popis postaje neprekidni dijalog u vremenu i sa vremenom – kroz njega provijava istorijski duh epohe, osjeća se Njegoševa plamteća iskra slovesnosti koja je tragala za znanjem i mudročću, sabiraju se vjekovna znanja čovjekove civilizacije i upućuje na njihovu neraskidivu povezanost. On nije samo kritička dopuna Vuksanovog popisa iz 1927. godine, nego nastojanje da se kroz neprekidni proces zamišljene komunikacije sa njim što vjerodostojnije načini bibliografski inventar preostalih knjiga, da se one otrgnu od onoga što bi danas nazvali „umijećem zaboravljanja“ i postanu važan dio duhovnog i kulturnog nasljeđa, što i jeste bio cilj ovako opsežno sprovedenog istraživanja.